

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bosek

w sprawie z powództwa [REDAKTOWANE]
przeciwko [REDAKTOWANE]
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 26
marca 2026 r.,
na skutek skargi nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu zapłaty
Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] z 10 marca 2008 r., [REDAKTOWANE]

- 1. podejmuje zawieszone postępowanie;**
- 2. odrzuca skargę nadzwyczajną;**
- 3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w [REDAKTOWANE] nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym z 10 marca 2008 r., [REDAKTOWANE] nakazał pozwanym [REDAKTOWANE] aby solidarnie zapłacili powodowi [REDAKTOWANE], prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą „[REDAKTOWANE]” kwotę 53 084,60 zł z odsetkami ustawowymi od 16 lipca 2007 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 4280,75 zł tytułem

zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu albo wnieśli sprzeciw w tym terminie.

W dniu 31 marca 2021 r. Rzecznik Praw Obywatelskich na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 627) w związku z art. 115 § 1 i 1a i art. 89 § 1 *in principio* (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej „u.SN”) wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] z 10 marca 2008 r., [REDAKTOWANE] z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżając go zakresie w jakim nie zastrzegł pozwanym prawa do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Skarżący, na zasadzie art. 89 § 1 pkt 2 u.SN zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 319 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo, iż w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, sąd jest zobowiązany z urzędu zastrzec pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Skarżący zarzucił ponadto na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, naruszenie konstytucyjnego prawa do sądowej ochrony praw majątkowych, gwarantowanego przez art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i prawa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP, z uwagi na wydanie orzeczenia, które nie zapewniło pozwanym właściwej ochrony przed rozszerzoną odpowiedzialnością za długi spadkowe – pomimo, iż przyjęli oni spadek z dobrodziejstwem inwentarza – doprowadzając tym samym do swoistej pułapki, polegającej na umożliwieniu przeprowadzenia egzekucji z majątku spadkobierców ponad zakres ich odpowiedzialności ograniczonej przepisami prawa materialnego – w ten sposób instytucja przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza okazała się dla pozwanych instytucją pozorną i iluzoryczną.

Postanowieniem z 18 października 2022 r. Sąd Najwyższy w sprawie I NSNc 745/21 odrzucił skargę nadzwyczajną wniesioną przez Rzecznika Praw

Obywatelskich od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] z 10 marca 2008 r. [REDAKTOWANE]

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy zwrócił m.in. uwagę, że skarżący nie określił w jakim zakresie wnosi o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty, ograniczając się do stwierdzenia: „uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w [REDAKTOWANE], przez to naruszył konstrukcyjne wymogi skargi nadzwyczajnej (art. 95 u.SN w związku z art. 389⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Pismem z 14 grudnia 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie wniósł skargą nadzwyczajną od nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] z 10 marca 2008 r., [REDAKTOWANE] zaskarżając orzeczenie w całości. Zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu: 1) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 319 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo iż w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, sąd jest zobowiązany z urzędu zastrzec pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności; 2) naruszenie konstytucyjnego prawa do sądowej ochrony praw majątkowych, gwarantowanego przez art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz konstytucyjnej zasady zaufania do państwa i prawa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP, z uwagi na wydanie orzeczenia, które nie zapewniło pozwanym właściwej ochrony przed rozszerzoną odpowiedzialnością za długi spadkowe – pomimo iż przyjęli oni spadek z dobrodziejstwem inwentarza - doprowadzając tym samym do swoistej pułapki, polegającej na umożliwieniu przeprowadzenia egzekucji z majątku spadkobierców ponad zakres ich odpowiedzialności ograniczonej przepisami prawa materialnego – w ten sposób instytucja przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza okazała się dla pozwanych instytucją pozorną i iluzoryczną.

Na podstawie art. 91 § 1 u.SN w związku z art. 115 § 2 u.SN Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uwzględnienie skargi nadzwyczajnej oraz orzeczenie co do istoty sprawy względnie o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w [REDAKTOWANE].

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna podlegała odrzuceniu.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2024 r., II NSNc 44/24 zawiesił niniejsze postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. *per analogiam* z uwagi na konieczność przeprowadzenia zmian legislacyjnych usuwających wady procesowe określone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 grudnia 2023 r., C-718/21 oraz w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r. *Wałęsa przeciwko Polsce* (skarga nr 50849/21) w terminie tam zakreślonym.

W związku z brakiem lojalnego wykonania przez ustawodawcę wskazanych orzeczeń – w zakreślonym terminie, a także ich niewykonaniem w terminach dodatkowych oraz w związku z brakiem wiarygodnych informacji o perspektywie wprowadzenia wymaganych zmian legislacyjnych usuwających stwierdzone wady procesowe – Sąd Najwyższy uznał, że dalsze oczekiwanie na ich usunięcie przez ustawodawcę nie jest celowe, ponieważ może skutkować naruszeniem innych wartości i obowiązków prawnych. Rzetelne rozpoznanie sprawy wymaga zawsze wszechstronnego i lojalnego uwzględnienia uwarunkowań prawnych i faktycznych, ale powinno następować w rozsądnym terminie. W tej sytuacji, po poinformowaniu stron o przysługujących im uprawnieniach procesowych oraz sygnalizacją strony potrzeby formalnego rozstrzygnięcia sprawy (k. 40-41), Sąd Najwyższy uznał, że podjęcie zawieszzonego postępowania jest uzasadnione.

Przystępując do rozstrzygnięcia kwestii dopuszczalności skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy przypomina, że skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, który gwarantuje przede wszystkim ochronę praw i wolności człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP. Wprowadzeniu tego środka zaskarżenia towarzyszyło przekonanie, że skutecznej ochrony praw i wolności konstytucyjnych człowieka i obywatela nie jest w stanie zapewnić skarga konstytucyjna ukształtowana wyłącznie jako środek ochrony indywidualnej przed wadliwymi aktami normatywnymi, a nie przed ich wadliwą wykładnią lub zastosowaniem (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 października 2020 r., III PZP 4/20, zasada prawna;

postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 12 marca 2003 r., S 1/03; uzasadnienie wyroku pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02).

Stosownie do art. 89 § 1 *in principio* u.SN skarga nadzwyczajna musi znajdować oparcie w podstawie ogólnej oraz w co najmniej jednej z trzech podstaw szczególnych, wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1, 2, 3 u.SN. Artykuł 89 § 1 u.SN wysuwa na pierwszy plan podstawę ogólną skargi nadzwyczajnej, wymagając wykazania, że jej wniesienie jest konieczne do zapewnienia zgodności zaskarżonego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 u.SN.), a w dalszej kolejności wymienia przesłanki szczególne: naruszenie prawa konstytucyjnego (art. 89 § 1 pkt 1 u.SN.), rażące naruszenie prawa materialnego lub procesowego (art. 89 § 1 pkt 2 u.SN.), oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (art. 89 § 1 pkt 3 u.SN).

Przedmiotem zaskarżenia mogą być wyłącznie orzeczenia sądów powszechnych i sądów wojskowych kończące postępowanie w sprawie (art. 89 § 1 u.SN). Zaskarżenie skargą nadzwyczajną orzeczeń Sądu Najwyższego nie jest zatem dopuszczalne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2022 r., I NSNc 588/21). Nie jest także dopuszczalne zaskarżenie skargą nadzwyczajną orzeczeń sądów administracyjnych ani trybunałów krajowych lub międzynarodowych.

Skarga nadzwyczajna może być wniesiona wyłącznie przez podmioty publiczne, nie może jej skutecznie wnieść sama strona (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 października 2020 r., III PZP 4/20, zasada prawna).

Artykuł 89 § 3 u.SN zakazuje wnoszenia skargi nadzwyczajnej 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna –

po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. W okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po wejściu w życie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

Ponadto, art. 90 § 1 u.SN rozstrzyga, że skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony. Artykuł 90 § 2 u.SN przesądza, że skargi nadzwyczajnej nie można oprzeć na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej lub kasacji przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, a art. 90 § 3 u.SN, że skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa, orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński, oraz od postanowienia o przysposobieniu. Artykuł 90 § 4 wyklucza ponadto wnoszenie skargi nadzwyczajnej w sprawach o wykroczenia i wykroczenia skarbowe.

Przepisy u.SN o skardze nadzwyczajnej jako przepisy kompetencyjne są w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykładane i stosowane ściśle. Sąd Najwyższy uznał, że konstrukcyjnym wymogiem skargi nadzwyczajnej jest zarówno przytoczenie podstaw, jak i ich uzasadnienie oraz określenie granic zaskarżenia i sformułowania żądania uchylecia lub zmiany orzeczenia. Samo wskazanie w skardze nadzwyczajnej przepisów prawa, z których naruszeniem zostało wydane zaskarżone orzeczenie, bez bliższego określenia zarzutów, w jaki sposób i w jakim zakresie zaskarżone orzeczenie narusza prawo, czyni skargę nadzwyczajną namiastką środka zaskarżenia. Także brak wyczerpującego i spójnego uzasadnienia podstaw, na których skarżący opiera skargę, stanowi wadę konstrukcyjną dyskwalifikującą pismo procesowe jako skargę nadzwyczajną oraz musi prowadzić do jej odrzucenia bez wzywania do usunięcia braków (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 1938 r., C III 319/37 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego: z 8 lutego 1935 r., III C 778/34; z 9 marca 1936 r., C III 915/35; z 21 października 1938 r., C II 325/38, wyroki Sądu Najwyższego: z 25 kwietnia 2013 r., I UK 572/12; z 16 lipca 2014 r., II PK 266/13; z 24 czerwca 2015 r., I PK 227/14; postanowienia

Sądu Najwyższego: z 6 listopada 1996 r. II UKN 12/96; z 20 listopada 1996 r. I PKN 22/96; z 11 marca 1997 r., III CKN 13/97; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 kwietnia 2010 r., II PK 326/09; z 27 stycznia 2012 r., V CSK 174/11; z 30 czerwca 2020 r., I NSNp 3/19; z 28 września 2020 r., I NSNc 51/19; z 14 września 2021 r., I NSN 104/21; z 6 kwietnia 2022 r., I NSNc 63/22; z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 309/21).

Ponadto Sąd Najwyższy uznaje, że niedopuszczalne jest podnoszenie w skardze nadzwyczajnej zarzutów, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, również wtedy, gdy została ona oparta na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, jeżeli skarżący upatruje naruszenia zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP w tych samych naruszeniach prawa materialnego albo przepisów postępowania, które zostały powołane jako zarzuty i zbadane w ramach kontroli kasacyjnej zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2022 r., I NSNc 63/22; z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 309/21; z 14 września 2021 r., I NSNc 104/21; z 4 lipca 2019 r., I NSNk 1/18). Nie jest bowiem dopuszczalne choćby pośrednie podważanie prawomocności orzeczeń Sądu Najwyższego, a wartości pewności prawa i jednolitości orzecznictwa Sądu Najwyższego przemawiają konsekwentnie za tym, aby ściśle interpretować także pozostałe przesłanki dopuszczalności skargi nadzwyczajnej.

Odnosząc powyższe do niniejszej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdza, że art. 90 § 1 u.SN przesądza o niedopuszczalności badanej skargi nadzwyczajnej.

Przemawiają za tym następujące argumenty.

Po pierwsze, logiczno-językowa wykładnia przepisu wskazuje, że skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony. Jeżeli w sprawie nie ma wątpliwości, że skarga została wniesiona w interesie tej samej strony i że jest to w istocie ta sama skarga nadzwyczajna – skoro jej przedmiotem jest ten sam nakaz zapłaty Sądu Rejonowego w [REDAKTOWANE] z 10 marca 2008 r., [REDAKTOWANE] obie skargi nadzwyczajne wniósł ten sam podmiot – Rzecznik Praw Obywatelskich – i zawierają one tożsame zarzuty i tożsame postawy, a nawet tożsame uzasadnienia zarzutów, to nie można mieć wątpliwości,

że badana skarga jako wniesiona wbrew zakazowi ustawowemu art. 90 § 1 u.SN, nie jest dopuszczalna.

Po drugie, nie ma podstaw do redukcji teleologicznej art. 90 § 1 u.SN i uznania, że ustanowiony w nim zakaz wyklucza jedynie ponowne wniesienie skargi nadzwyczajnej merytorycznie rozpoznanej (i oddalonej w całości lub w części). Skarżący wprawdzie trafnie wskazuje, że odrzucenie środka zaskarżenia z powodu braków konstrukcyjnych lub braków usuwalnych, ale nie usuniętych w postępowaniu naprawczym, niweczy skutki procesowe jego wniesienia, o ile zachowane zostaną pozostałe warunki jego dopuszczalności, ale nie dostrzega, że Kodeks postępowania cywilnego w odróżnieniu od u.SN nie zawiera przepisu rozstrzygającego, że skarga kasacyjna (lub inne środki zaskarżenia) może być wniesiona tylko raz przez stronę lub w interesie tej samej strony. Trzeba uznać założenie racjonalności ustawodawcy i stwierdzić, że zagadnienie to nieprzypadkowo zostało uregulowane w art. 90 § 1 u.SN, który określa warunki dopuszczalności wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Po trzecie, stosowanie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego do skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne tylko odpowiednio na podstawie art. 95 u.SN (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 18 października 2023 r., I NZP 1/23; wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19; z 24 lipca 2019 r., I NSNc 9/19). W sytuacji wyraźnego uregulowania w u.SN kwestii dopuszczalności ponownego wnoszenia skargi nadzwyczajnej, nie może być wątpliwości, że odpowiednie stosowanie przepisów ogólnych nie wchodzi w rachubę, albowiem nie może usprawiedliwiać obchodzenia szczególnych przepisów u.SN.

Po czwarte, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono już pogląd, że ponowne wniesienie odrzuconej skargi nadzwyczajnej w interesie tej samej strony nie jest dopuszczalne (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 sierpnia 2024 r. II NSNc 122/24; z 20 czerwca 2024 r., II NSNc 418/23).

Po piąte, za ścisłą i literalną wykładnią art. 90 § 1 u.SN przemawia i to, że jest to przepis kompetencyjny. Sąd Najwyższy ma obowiązek działać w granicach ustawowych kompetencji.

Po szóste, na rzecz przyjętej wykładni przemawiają także argumenty systemowe i funkcjonalne. W szczególności skarga nadzwyczajna nie może służyć do destabilizacji porządku prawnego, podważania prawomocnych orzeczeń sądowych i leżących u ich podstaw stosunków. Skarga nadzwyczajna stanowi odstępstwo od konstytucyjnej zasady stabilności stosunków prawnych ukształtowanych prawomocnymi orzeczeniami sądowymi (art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Podobne do skargi nadzwyczajnej środki zaskarżenia, umożliwiające konkretną kontrolę konstytucyjności stosowania prawa i eliminowania rażąco wadliwych orzeczeń są stosowane w systemach prawnych innych państw członkowskich Unii Europejskiej, ale ich dopuszczalność jest ściśle limitowana. Tak też uczynił ustawodawca i dał temu wyraz w art. 90 § 1 u.SN oraz w uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, wskazując, że „[s]tabilność prawomocnych orzeczeń sądowych jest niewątpliwie wartością, zakorzenioną także w Konstytucji RP”. Wartość pewności prawa i stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych jest także chroniona w jurysdykcji międzynarodowej i uznawana za wartość wspólną europejskim porządkom prawnym (zob. wyrok pilotażowy Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 23 listopada 2023 r., *Wałęsa przeciwko Polsce*, skarga nr 50849/21; wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95; z 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99; z 21 czerwca 2011 r. w sprawie *Giuran przeciwko Rumunii*, skarga nr 24360/04; z 9 czerwca 2015 r., *Compar S.R.O. przeciwko Słowacji*, skarga nr 25132/13).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Za zgodność z oryginałem
Kierownik Sekretariatu Wydziału
Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
Sądu Najwyższego

Joanna Karolak
starszy inspektor sądowy